جیهانی ناوه و دەرەوە

(خوێندنەوەیەك بۆ چیرۆكی (گوڵی مریەم)ی چیرۆكنوس توانا ئەمین)

ئیسماعیل حەمەئەمین

1

نیوەشەو درەنگ كۆمپیتەرەكەم داگیرساند ، وەك باڵندەی نیوە شەو وەهام هەمیشە بەئاگام ، بەتایبەت ئەو ڕۆژە زیاتر لە هەشت كاتژمێر كارم كردبوو ، لەنێوان خوێندنەوەی كتێبێك و خەواڵوویی دوای نیوە شەو ،سەیری ئیمێلەكەم كرد ، ئەوە چیرۆكەكەی (توانا ئەمین) ی چیرۆكنوس بوو ، وەك باڵندەیەكی ئەفسانەیی سەرنجی ڕاكێشام ، هەر ئەو شەوە چیرۆكی (گوڵی مریەم)م خوێندەوە ..

بەرەبەیان چوومە جێگەوە، خەونم بەدیواری ئەو ژوورانەوە بینی كەئێستا پیرە دایكمی لەخانووە كۆنەكەی ماڵی باوكمدا لەخۆ گرتووە، لەبنمیچەكانەوە ، لەدیوارەكانەوە ئاوێكی زۆر وەك سێڵاوی بارانێكی بەخوڕ دەچۆڕانەوە نێو ژوورەكە، ئەوەش دایكم بوو كە بەتەنێ لەنێو ژوورەكاندا، پیرێژنانە دانیشتبوو، من لەو خەونەدا زۆر گریام ، گووتم: دایە ئەوە منم دوانزە ساڵە تۆم بەجێهشتووە!، ئەوە تۆیی ئاوەها بێ ناز سەرما و باران دەتبات لەگەڵ خۆیدا ، هەستم بەتاوان كرد ، ویژدانێكی بریندار لەو ساتەدا ئازاری دەدام، دایكم گووتی گووتی: كوڕم بڕۆ ، من هیچم نیە ، من زۆر باشم ، ئاگات لەبەچكەكانت بێت.. گریام ، زۆر گریام لەخەونەكەمدا ، من دەمێكە نەگریاوم!!.. بەنێو ژوورەكاندا دەگەڕام كەچی پیرە داكم لێ ونبوو ، دەگریام و لەگریاندا وەئاگا هاتمەوە، خێرا هەستام و سەیری جێگەی (نالی) بچكۆلەی نۆ مانگم كرد،بەهێمنی فریشتیەك خەوتبوو، چوومە ژوورەكەی دیكە (ژێنوا) كوڕم بەتانیەكەی لەسەر خۆ لابردبوو ، ماچێكم كرد و چوومە ژوری دانیشتنەكە لەپەنجەرەكەوە سەیری دەرەوەم كرد ، شەقامەكە هێمن و خامۆشە. سەرنجی ئەو شەقامەی بەردەمم دەدەم كەدوا قەیسەری ئەڵمانی (ڤلهێمی دووهەم)ی لەدوا سەردانیدا،وەك كەڵەشێرێكی فش بوو بەسەریدا تێپەڕی بوو ، بەسمـێڵـێكی قینج و دووچاوی بز و مۆڕەیەكی سەربازیەوە و لەسەر ئۆتۆمبیلەكەیەوە دەستی ڕاستی سڵاوی بۆ خەڵك بەرز كردبۆوە، دەستی چەپی لەكاتی لەدایكبوونیدا تووشی گۆجیەكی ئەبەدی بوو، مامانەكان ڤلهێمیان بەزۆر لەڕەحمی دایكە شاژنە فیكتۆریانیەكەی هێنابوو دەرێ ، بەزۆر ڕایان كێشابووە نێو دنیای قەیسەرەكان..

(ڤلهێلمی دووهەم) پیاوێكی كورتەبنەی سەرزل بوو، دوا قەیسەر بوو كە كامێرا و فۆتۆگرافی خۆش ویستبێت و حەزی لەڕۆژێكی پڕ هەتاو بووبێت بۆ ئەوەی فۆتۆگرافیەكانی ئەو ڕوون و جوان دەربكەون . كەسەردەمی مۆدێرنەش كامێرای سینەمایی هێنایە كایەوە، ئەو یەكێك بوو لەو قەیسەرانەی حەزی دەكرد ئەو ڕۆژانە هەڵبژێرێت كەخۆر تێدا بەهەورەكان ناگیرێت، تەنها بۆ ئەوەی فلیمە ڕەش وسپیەكانی ئەو جوان و ڕوون بن، هەر بۆیە هەمیشە دەیانگووت : قەیسەری گەورە پێویستی بەخۆرە !!.. ڤلهێمی دووهەم   دوا قەیسەر بوو لەزنجیریەك قەیسەری لوتبەرزی پرۆێسیەكان، كەشەڕی جیهانی یەكەم دەستی پێكرد ئەو لەنەرویج لەسەر پاپۆرە زەبەلاحەكەیەوە خەریكی ئاهەنگ بوو ، دوا قەیسەر بوو كەحەزی لەگەشت و كامێرا بوو ،ناویان نابوو (قەیسەری گەشت و گوزار) ، دیاربوو لەنێوەڕا ڕقی لەژیانی نێو كۆشك و بەرەكانی شەڕە بەردەوەمەكانی دەسەڵات بوو. دوا گەشت و دوا فلیمی ڕەش و سپی كاتێكە كەبەم شەقامەدا تێپەڕ دەبێت .. لەدوا فلیمی ڕەش وسپیدا دەستی ڕاستی بۆ سڵاو هەڵدەبڕێت ، هەموو جارێكیش كەسەیری ئەم شەقامە دەكەم وێنەی ئەو ئاوڕدانەوەیەی ڤلهێمم بۆ كامێرا سێ قاچیەكان دێتەوە بەرچاو ، هەموو شتێك لەم بەرەبەیانەدا ڕەش و سپیە ..

زەمەنی خەون و زەمەنی ئێرەی مەنفا و زەمەنی ڕابوردوو لەم چركە ساتەدا تێكەڵ دەبن ، زەمەنی ناوەوە و زەمەنی دەرەوە بەوەحشیەتەوە جێگۆڕكێ دەكەن، هەناسەیەكم هەڵكێشا، زانیم ئەوە كاریگەری خوێندنەوەی چیرۆكێكە بەهێمنیەوە بەشێك لە مێژووی كەسی خوێنەر داگیر دەكات ..

2

دیاره چیرۆکی (گولی مریەم) لەو چیرۆکانەیە کەدەبێت لە کەش و هەوایەکی تایبەتی سایکۆلۆژیدا بخوێنرێتەوە، خوێندنەوەی بەهێمنی، مەرجی سەرەکی تێگەیشتنە لە تەونە ڕایەڵکراوەکانی .. ئەم چیرۆکە چیرۆکێکە لەناوەوە بۆ دەرەوە خۆی ئاڕاستەخواز دەکات، نەك لەدەرەوە بۆ ناوەوە!. گەر چیرۆکی ڕیالستی لەڕێگەی وەسفی کەس و شتەکانەوە هەوڵبدات دنیای دووهەمی کەس و ڕووداوەکان و بۆ خوێنەر بەجێبهێڵت، ئەوا لە چیرۆکی جیهانی ناوەوە بۆ دەرەوە، لەڕێگەی مەنەلۆگی نێوەکی فیگوری چیرۆکەکەوە مەزندەکردنی دنیای دەرەوەی پاڵەوانەکە بۆ خوێنەر بەجێدەهێـڵـێت. ئەم دوو شێوازی گێڕانەوەیە ، یەکەمیان ڕیالستێکی کلاسیکیانەیە وئەدەبی کلاسیکی بنەماکانی داڕشتووە ، دووهەمیان کەجیهانی ناوەوە ئاڕاستەخواز دەکات بۆ دەرەوە قەرزراری (جێمس جۆیس)ە بە پلەی یەکەم کە دنیای ناوەوە تەواوی دنیای ڕیاڵستی و هەقیقی دادەپۆشی و ڕەنگی دەکات بەڕەنگ و خەونەکانی خۆی. لەنێوان ئەم دوو جۆرە گێڕانەوەدا ڕەمزیەتێك هەیە کەلەچیرۆکی کوردیدا تاوەکو نەوەدەکان شێوازی زاڵی گێڕانەوە بووە، ڕەمزیەتێك نەجیهانی ناوەوەیە و نە درێژە بوونەوەی کلاسیکیەتێکی کورتخایەنی هونەری گێڕانەوەی کوردیە، کەلەچیرۆکی (خەوما) ی جەمیل سائیبەوە درێژ بوونەوەی هەبووە تاوەکو گەیشتە (موحەمەد مەولود مەم) ، ئەم گێڕانەوە کلاسیەی ئەدەبی کوردی، لەماوەیەکی کورتدا تێکستی پچڕ پچڕی بەرهەمهێنا و لەدوایدا بازی هەڵدایە سەر جۆرێك لە ڕیالستێکی ڕەمزیانە ، کەئیدی نە ڕیالست بوو نە ڕەمزیش ، بەمانای ئیدی لە حەفتاکانی سەدەی بیستەمدا چیرۆکی کوردی تووشی جۆرێك لە دوولایەنی عوسابی بوو، قاچێکی لە ڕیالیستیەکی تەمومژاویدا بوو و ئەوی دیکەشی لە ڕەمزیەتێکی ڕووکەشی شۆڕشگێڕی !، ئەمەش وایکردبوو کەنەزانین لەکوێدا پاڵەوانی چیرۆك هەقیقیە و ڕووداوەکان کەی دەستپێدەکەن و لەکوێشدا دەبن بەسومبۆل و دروشمسازی دەڵێنەوە. تەمومژیەك هەبوو ،لەپشتیەوە بێ جیهانبینی و نالێکدانەوەی ژیانی لەبەرگی شۆڕشگێڕانەدا شاردبۆوە .. ئیدی ئێمە تاوەکو تێکستەکانی چیرۆکنوسەکانی (نەوەی جەنگ) لەبەرامبەر بەرهەمهێنانی ڕەمزیەتێکین ، کەهەردوو جیهانەکەی دەرەوە و ناوەوەی بەشێواوی خستبووە ڕوو، بەشێوەیەك کەلەکۆتایی خوێندنەوەی تێکستەکەدا ئەو پرسیارەی کەناتوانین وەڵامی بدەینەوە ئەوەیە: ئەو چیرۆکە باسی چی دەکرد ؟!..

3

لەچیرۆکی (گولی مریەم) دا بەئاسانی دەتوانین باس لەو چیرۆکە بکەین و بیگێڕینەوە، چیرۆکەکە باس لەکەسێك دەکات لەنێوان دوو زەمەندا دەژی زەمەنی سایکۆلۆژی خۆی و زەمەنی دنیایی واقیعی ، لێرەیە و لێرەش نیە ، لەگەڵماندایەبەجەستە و بەڕۆحیش لەشارێکی دوورە، لە (کەرەج) ی ئێرانە و بەدووی (مریەم) ی خۆشەویستیدا دەگەڕێ ، کەجۆرێکە لەپاکیزە و جۆرێکیشە لەمێنیەك ئەشقێکی جەستەیی و ڕۆحی لەنێو دەروونی فیگوری سەرەکی چیرۆکەکەدا هاروژاندوە. شەبقیەتێك ، ئاڵۆشێك ، ئیرۆتیکایەکی هێمن تێکەڵ بەڕستەی شیعری ، ئەمانە هەمووی لە زیندە خەونەکانیدا دێن دەچن و ژیانی ڕاستەقینەی فیگوری سەرەکی چیرۆکەی نیگەران کردووە، ئەو پەردەی تەنکی نێوان بینراو و نەبینراو ، واقیع و خەیاڵ ، زیندەخەون و ژیانی کریستاڵیزەکردووە و هەردوو زەمەنەکە (ناوەکی و دەرکی) تێکەڵی یەکبوون ، باپێکەوە لەبەردەم گفتوگۆیە هەڵوێستەیەك بکەین :

- ئەوە تۆ لەکوێیت؟ لەم وولاتەدا ماوی؟.

بەحاڵ دەمم بۆ لێك هەڵدەپچڕێ وەڵامی دەدەمەوە:

- *ڕاست دەکەیت وەڵا لێرە نیم .... لە (کەرەج)م .*
- *بەخێربێیتەوە کەی هاتیتەوە؟*

خەریکە بڵێم زۆر نییە لەم ڕۆژانەدا , کەچی هەر زوو بیرم دەکەوێتەوە کەمن هێشتا نەگەڕاومەتەوە!

کوا هاتومەتەوە ؟... ئەوە نیە هەر لەوێم...!

فیگوری سەرەکی لێرەیە و لەوێشە، لەزادەی خۆشیەتی و لەکەرەجیشە، لەدووشوێنە لەیەك کاتدا و بڕوا بەهاتنەوەی خۆی ناکات لەوێ ، لەگەڵ ئەوەی لەشوێنێکی جێگیردا باس لەوە دەکات کەلەوێ ، لەکەرج بووە ، کەچی هەرخۆشی دەڵێت من هێشتا نەگەڕاومەتەوە ، ئەی کەواتە ئێستا کوێیە !! . ئەمە ئەم هاوکێشە ئاڵۆزەیە لە تێکچوونی شوێن و کات، لەتێکچوونی نێوان شوێنەکان و تێکەڵ بوونی زەمەنی ئەم شوێنە لەگەڵ شوێنێکی دیکە، لەتێکچونی زەمەنەکانی شوێن لەگەڵ زەمەنەکانی جەستە، لەتێکچوونی نێوان زەمەنی ناوەکی لەگەڵ زەمەنی دەرەکیدا، ئەم تێکچوونی زەمەنە لەم گفتوگۆ کورتەدا بەجوانی و هێمنیەوە ئەو کەلێنە ڕۆحیە دەردەخات کە ئەوەی نوێیی کوردی دوای ڕاپەین پێوەی دەناڵێنێ، لەهەمانکاتیشدا نابێت ئەوەمان لەبیرچێت کەچیرۆکنوس بەئاسانی هێڵەکانی ڕایەڵکردووە و بەدەوری بیرۆکیەکی بچوکدا دەسوڕێتەوە، کەئەویش گەڕانێکە بەدووی مەئشوقدا لەشارێکی (خەیاڵـبۆکراودا)، لەشوێنێکی دیکەی دوور لەشارەکەی خۆی، هەر وەك ئەوەی لەم دیوو ئەم دیوو تێکستەوە دەنگێك هەبێت پێمان بڵێت : ئەشق لەم دیوو ئەم شوێنەوە بوونی هەیە نەك لێرە ... کواهاتوومەتەوە ؟ .. ئەوە نیە هەر لەوێم ..! ..

4

هەروەك لەسەرەتای ئەم خوێندنەوەیەدا ڕێگەم بەخۆمدا باس لەکاریگەری ئەم چیرۆکە بکەم لەسەرم ، باسی هەندێك لەو هاروژانە ووردانەم کرد کەچیرۆکێك لەسەر خوێنەرێکی وەك من بەجێیدەهـێـڵـێت ، دیارە ئەمەش لە پێناو گوزراشتکردنە لەو بەها ئەدەبیە باڵایەی کە کاریگەری خۆی لەسەر ڕۆحی مرۆڤەکان وازی دەکات ، کەچیدی چیرۆك نابێتە کەسی و تەنها دەربڕینی کەسی گێڕەوەکەی یان چیرۆکنوسەکەی نیە ، بەقەد ئەوەندەی لەگەڵ بڵاوبوونەوەی و پرۆسەی خوێندنەوەدا،دەچێتە نێو زەمەنی کەسی ئەوانی دیکەوە، ئیدی لەوێوە نوسەر دەمرێت و دەق جارێکی دیکە خۆی بەرهەمدەهێنێتەوە ، یاخود خۆی ئاوێزان دەکاتەوە، کەئەم پرۆسەیەش بە (دەقاندن یاخود دەق ئاوێزانی) ناودەبردێت. خوێندنەوەی چیرۆك و دەقەکە خۆی لەخۆیدا بەخشینی ڤێزیۆن و دووریەکی خەونبینەری دیکەیە بەدەقی سەرەکی. ئیدی هەموو یەکێك لەئێمە بەشێك لەو چیرۆکە بەڕۆحی ئاشنا دەبێت، هەموو یەکێك لەئێمە مافی ئەوە دەدات بەخۆی بڵێت : ئاخ خۆزگە کۆتایی ئەم چیرۆکە وانەدەبوو، هەموو یەکێك لە سوچێکی دنیای خۆیەوە دەچێتە نێو ژوورەکانی گێڕانەوەی دەقەکەوە، بەجۆرێك کەچەندەها دەقی دیکەی نوسرا و نەنوسراو و گفتوگۆ و موچرکە و چرکە ساتی بەریەکەوتوو لەگەڵ ژیانی کەسیدا تێکەڵی یەکتری دەبن، لەهەمووشیاندا چێژێك هەیە بەنەرمە سەمایەکی دێونێزیانەوە ئەو پرۆسەی دەقاندن و خوێندنەوانە دەکاتە چەقی یاریە پڕ خوماریەکانی. بەمانایەکی دیکە، چێژی خوێندنەوە یەکەم دەروازەیە بۆ تێگەیشتنی جۆراوجۆری دەقەکە، بۆ نێزیك بوونەوە لە دنیای گێڕانەوە و بۆ بەرهەمهێنانی دەقێکی دیکە ، کەدەقی خوێندنەوەی خودی خوێنەرە لەسەر بنچینەی دەقی یەکەم ...

چیرۆکی(گوڵی مریەم) لەو چیرۆکانەیە کەئەو گفتوگۆیەی لەخۆدا هەڵگرتووە، بەووردی و چڕی و سادەیەکی زیرەکانەوە ئەو چرکەساتەنی نێوان خودی و سوبێکتیڤیەتی فیگوری سەرەکی چیرۆکەکە و خودی خوێنەر ڕایەڵ بەندەکات ، هەر لەدێڕەکانی یەکەمەوە ، ڕات دەکێشێتە نێو دوو زەمەنی جیاوازەوە ، نێو کەش و هەوای ڕیالیست و کەش و هەوای سایکۆلۆژی فیگورەکە، بائێمە لەبەردەم ئەم چەند دێڕەدا هەڵوێستەیەك بکەین :

زایەڵەی هاوارو دادی ژنێك وەك لورەی بایەکی دوور لەگوێما دەزرنگێتەوە, ئەڵێی لەمن هەڵدێن ئەڵێی لەباران ... بیرلە مردن دەکەمەوە خۆشم دەوێت و لێشی دەترسم ئەم دووهەستە بەردەوام پێکەوەن، کەم جار ڕێککەوتووە من توشی یەکێکیان ببم وئەوی دییان دیار نەبێت ... لارە لارو بێحەواس شتێك لە موغازەیەك دەکڕم و ئەو کۆڵانە درێژە دەبڕم کە کۆتاییەکەی لەشارو دنیایەکی ترەو سەرەتاکەشی ئەوەتا لێرە لەکوچەیەکی پەڕاوێزی شاری کەرەج .

لەنێوان دنیای خودی پاڵەوانەکە و دنیای دەرەوەیدا ، بەچەند دێڕێکی کورت و چڕ ، چێژی خوێندنەوە ، وەك دەستێك لەپڕ ئێمە ڕابکێشێتە نێو کۆڵانێکی پێچاو پێچەوە ، ئاوەها ڕامان دەکێشێت ،ئیدی دەنگ لەگوێدا دەزرنگێتەوە، دوو هەستی دژ بەیەك لەیەك چرکە ساتدا لەزۆرانبازیدان ، (ترس و خۆشەویستی) کۆڵانێك ئەم سەری شارێکە و ئەوسەری شارێکی دیکەیە .. .گەمەکردن

بەشوێن و تێکەڵبوونی واقیع و خەیاڵ و زەمەنەکان ئەو پرسیارانە دەهاروژێنن کە مەرجی سەرەکی سەرنجڕاکێشانی خوێنەری بەسەلیقەیە بۆ بەردەوامبوون لەخوێندنەوە، بۆ بەردەوامبوون لەتێکەڵبوونی نێو جیهانی تایبەتی پاڵەوانەکە و لەدوایشدا تاوتوێکردنی کاریگەری لەسەر چیرۆکی کەسی خۆی .. ئەمانە هەمووی لەدێڕەکانی سەرەتاوە بەڕوونی وئاشکرا و بێ پێچ و پەنای ڕەمزیەت و تەمومژگەرایی بێ مەبەست ، کەش و هەوای دەقەکە ئامادە دەکات بۆ خوێندنەوە و دەق ئاوێزانی ..

5

لەنێوان خەیاڵی و ڕیالستیدا، لەنێوان یۆتۆپیا و واقعی ژیاندا ، لەنێوان خەون و هەقیقەتدا ، لەنێوان خوماری و ئەقلانیەتدا ، لەنێوان ڕەنگەکانی ئەم دوو دنیایەدا نێوەندێکی کورت و بچوك هەیە، تێدا مرۆڤ بەرامبەر زەمەنی خۆی دەبێتەوە ، زەمەنێك لەوانەیە ساتەکانی پێش مەرگ بێت، لەوانەیە ساتەکانی زیندەخەونێکی تێپەڕ بوو بێت، لەوانەشە دۆزینەوەی ڕۆحێکی شەکەت بێت لەچرکەساتە مێژوویەکانی خۆی ڕابکات. لە نێوان خەیاڵ و دنیای ڕەقی ڕۆژانە ژیانماندا بیر چوونەوەیەکی سەخت هەیە ، بیر چوونەوەیەك مرۆڤ لە تێکشکان و مەرگی حەتمی جەستە و ڕۆح قوتار دەکات. لەبیرچوونەوە ئەو دەریاچەیە بچوکەیە لەگەرمای ڕەقێتی جیهان دەمانپارێزێت..

(دایکم دەرگای هەموو مەرقەدەکان ڕادەوەشێنێت و نزا دەکات "*من چاکببمەوە و ئەم هەموو شتە پڕوپوچەم بیر بچێتەوە*" . من بەبێدەنگ تێر تێر دەگریم و دوعا دەکەم چاکببمەوەو هەموو شتەکانم بیربکەوێتەوە . من لەنێوان بیرچونەوەو بیرکەوتنەوەدا تیا مابووم ...خودایە هێزی فریادێ...!)

بیرچوونەوە ئەو زەویە شێدارەیە هەموو دەنگە ناوازەکان لەخۆیدا کپ و خامۆش دەکاتەوە ، بیرچوونەوەی کەس وڕووداوەکان میکانزمێکی بەرگری دەروونی مرۆڤە بۆ ئەوەی بیرەوەری و شۆکی ڕووداوەکان هیلاکمان نەکەن، بۆ ئەوەی جەستەمان لە قەهردا نەپوکێتەوە و خەفەت تێك وپێکی نەشکێنێ، بیرچوونەوە دێت و لەنێوان ئەو دوودنیای ناوەکی و دەرەکیدا ، لەنێوان خەیاڵ و واقیعدا پەناگایەك ، پردێکی نادیار لە توخمی هەردووکیان دروست دەکات، بەجۆرێك کە مرۆ دەیەوێت ڕووداوەکانی بیربکەوێتەوە ، بەلام بێسوودە، ئیدی خەیاڵ بەدنیایەکی دیکەوە ، بەشیرنیەکانی جیهان ، بە بۆنە گوڵەسەماکارەکانی بەر شنەبای لەپڕ ، دەبنە دوورگەکانی پشوودان و هەموو توخمێکی ناوازە لەبیردەکات ، دەبێتە جۆرێك لە پەمەیی کردنی جیهان بە ڕەنگەکانی خەیاڵ. بەم شێوەیە فیگوری سەرەکی چیرۆکی (گوڵی مریەم) تاوێك بە نەشئەبازیەکی شاعیرانەوە و تاوێکیش بە تاڵیەکی سەختەوە لەگەڵ (مریەم) دا دەژی ، هەر وەك ئەوەی بیەوێت لەنێو کۆشکی کریستاڵی خەیاڵی مریەمدا بمێنێتەوە ، بەلام جوانترین هاوکێشەی ئەم دەقە لەوەدایە کە فیگوری چیرۆکەکە زۆر مرۆڤانە هەوڵدەدات لەو بازنەی خەیاڵیە بێتە دەرێ ، لەڕێگەی دوولیەکی پڕ گومانەوە داوای گەڕانەوە دەکات بۆ نێو دنیای (ئێرەی ڕیاڵ) لە شوێنی خەیاڵەوە (کەرەج) وە بۆ شوێنی ئێرەی ژیاو ، دەیەوێت بگەڕێتەوە بۆ دەرەوە و چیدی لەنێو ناوەوەی خۆیدا قەتیس نەبێت ...ئەوەتا دەڵێت : من لەنێوان بیرچونەوەو بیرکەوتنەوەدا تیا مابووم ...
ئەم زۆرنبازیە لەنێوان خەیاڵ و واقیعدا بەچەندەها فۆرمی زەمەنی و شوێنی ، لەڕووبەری چیرۆکەکەدا خۆیان گرێچن کردووە ، بەشێوەك کەزۆرانبازی ناوە و دەرەوە ، هەموو هاوکێشەکانی واقیع و خەیاڵ و بیرچوونەوە و وەبیرهاتنەوو فۆرمەکانی دیکەی لەڕیگەی زمانی گێڕانەوەیەکی وورد و زەنگیانەیدا بەرجەستەکردووە ..

6

لەوانەیە ئێستا خوێنەری ئەم دێڕانە بڵێت : ئەی کوا خوێندنەوەیەکی ڕەخنەیی دوور لە سوبێکتیڤیەت ، دوور لەخودگەرایەك کەزۆر جار بۆنی غرورێکی نوسەری هەردوو تێکستەکە (چیرۆکنوس و ڕەخنەگر) ی لێ بێت ؟!، ئەی دەبێت ئەم چیرۆکە دوور بێت لەکەلێن و

سەرنجی ڕەخنەگرانەی تیژ کەئێمەی خوێنەر بخاتە بەردەم هاوکێشەیەکی کێشەبەندئامێزی گفتوگۆخوازانەوە !!، بەکورتی ، دەبێت ئەم تێکستە وەکو تێکستە ئاینیەکان تەنها قابیلی تەفسیر بێت نەك ڕەخنەی تیژ ؟!!... ئەم پرسیارە پرسیارێکی جیدیە و دەتوانم بڵێم ئەم چیرۆکە سەرکەوتووەی (توانا ئەمین)ی چیرۆکنووس ، کۆمەڵێك کێشەبەندی تەکنیکی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت ، کەئەمیش لەدواجاردا پابەندە بە ئیشکالیاتی نەوەیەکی نوێی چیرۆکنوسانی دوای قۆناغی ڕاپەڕین، نەوەیەك خاوەنی کێشەی سایکۆلۆژی و ڕەنگ و بۆی خۆیەتی ، لەهەوڵداندایە بۆ بیناکردنی جیهانبینیەکی ئەدەبی گونجاو لەگەڵ تاکرەوی و ئیندیڤیدوالی خۆیدا، لەم چوارچێوەیەدا ڕەخنەگرتن بەزمانێکی دیکەی تیژ، هەوڵدانێکە بۆ تیشك خستنە سەر کێشەبەندی نەوەیەکی دیکەی چیرۆکنوسی کورد ، کەبەداخەوە لەڕووی چەندایەتیەوە وەك هەموو چیرۆکنوسانی دیکەی کورد ، ژمارەیان کەمە...

ئەوەی بێزارم دەکات لەم چیرۆکەدا ئەوەیە کەهێشتا لەنێوان دووشێوازی گێڕانەوەدا خۆی ونکردووە!، شێوازێکیان ئەو تەموژگەرایە کەلەچیرۆکی حەفتاکانەوە و لە ڕەمزیەتی شۆڕشگێڕانەوە کاریگەری خۆی لەسەر تەونی گێڕانەوە و تەکنیکی چیرۆکەکە بەجێهشتووە و دووهەمیشیان ئەو فەلسەفاندنە ڕووتانەیە کەپاڵەوانی چیرۆك لە بونەوەرێکی ئەفسانەیی نێزیك دەخاتەوە نەك بونەوەرێکی هیومانی!!. بەمانای نەك بونەوەرێکی مرۆیی کەدەشێت لەهەموو ساتەوەختێکی بەریەکەوتنیدا لەگەڵ ڕووداوەکان، توانای بەئەفسانەیی بوونی هەبێت، بەمانای ڕووداوەکان ئەو ئەفسانەیە دروستبکات نەك ئەفسانە ئەو دروست بکات، بەزمانێکی دیکە دەڵێم : دەبێت ئەفسانە لەسەر قاچی خۆی بڕوات نەك لەنێو هەورەکاندا بمێنێتەوە و نەیبینین. دەشێت ئێمە ڕووداوەکان بگێڕینەوە بەڵام جوانترە وورده وورده کەسەکان بکەینە ئەفسانە ، یاخود بەپێچەوانەوە!، باتۆزێك لەم بیرۆکەیە نێزیك ببمەوە و نمونەیەکی بچوك بهێنمەوە. گابرێل گارسیا مارکیز لە ڕۆمانی (ژەنراڵ لە مامەخولەیدا) باس لەساتەکانی ژیانی (سیمۆن بۆلیڤار)ی ڕزگارکەری ئەمریکای لاتین دەکات، بەڵام بەپێچەوانەی مێژووی ئەمریکای لاتینیشەوە ، ئەو دێت و سیمۆن بۆلیڤار لە مێژووی ئەفسانەیی و پاڵەوانی مێژوویی دادەبڕێت و دەیکات بەکەسێك کەبەهەموو دەریای کاریبی و دوورگەکانیدا ڕێدەکات، دەیەوێت بەرەو مەنفا ڕێ بکات ، بەڵام پێویستی بە پاسپۆرتێکە !!، سەرۆکی گەورە و پاڵەوانی مێژوویی ئەمریکای لاتین تاکە داواکاری پاسپۆرتە لە سەرۆکی ئەو وڵاتانەی ئەمریکای لاتین ، کەکاتی خۆی ئەو ئەوانی کردووە بەسەرۆك، بەڵام کەس بڕوای پێ ناکات!، هەموویان، سەرۆکەکانیش وادەزانن کەئەو سوعبەت دەکات یاخود لەبەر هۆکاری سیاسی خۆیان گێل دەکەن و ئیدی لەنێو دەریای کاریـــبـــیدا وەکو خۆگوتەنی وەك (گێلترین پیاوی مێژوو) بەپاپۆڕێکەوە دەریا دەبڕێت و هەر لەوێشدا بەنەخۆشی سیل دەمرێت ...

لێرەوە مارکیز ئەفسانە دەهێنتەوە نێو واقیع و جارێکی دیکە لەڕێگەی جوڵە و وەسف و گێڕانەوەدا پارادۆکسیەك دەبەخشێت بە ئەفسانەی کەسەکان، تەنانەت لەچیرۆکەکانی دیکەشی یەك موو لە ڕیالستی خۆی لای نەداوە، مەبەستم لەڕیالستی کۆپیکردنی دنیای ڕیاڵ نیە وەك خۆی!، مەبەستیشم گەڕانەوە نیە بۆ ڕیالیزم و یاخود بۆ کلاسیکیات!، نەخێر ، بەڵکو مەبەستم پابەند بوونە بە (وەسفی ڕیالستانەوە) کەئەز جوڵە و ووردەکاری وەسفی دەوروبەری جیهانی شتەکان و جوڵەی کەسەکان و هێڵکاریەت لە بیناسازیی کردنی گەشەکردنی فیگورەکان بە (ڕیالستی گێڕانەوە) دەستنیشان دەکەم، وەکو دەستەواژە و چەمکێك پێمووایە گرنگە لەچیرۆکێکدا ئەژدیهاکان وورد و درشتیان وەسف بکرێت ، مێژوویان هەبێت ، بجوڵێن و هەست و نەستی ژیانی ڕاستەقینەیان پێ بەخشین ، بتوانین بەخوێنەر بڵێین کەهەژدیها لەم سەردەمەدا هەیە و خەون دەبینێت، فریشتە هەیە و لەگەڵماندا هێلکەو ڕۆن دەخوات ، هەموو شتێك لەوەسف وجوڵەیەکی ئاوەها بهۆنینەوە کە زەمانەتی بیناکردنی جیهانێك بێت بۆخۆی ، لەڕێگەی (گێڕانەوەیەکی ڕیالستی) جیهانێکی دیکە لەسەر داروپەردووی ڕیالیزم دروست بکەین ..

سەلمان ڕوشدی شەیتان و فریشتە دەهێنێتە نێو لەندەن و زەمەنەکانی ئەوسا و ئێستا لە (ئایەتە شەیتانیەکان) دا ئاوەها گرێبەند و گرێچن و دەهۆنێتەوە کەمرۆ بڕوای پێبکات. تەنانەت ئەو کاتەی دەگاتە ناماقوڵیەتێکی بڕواپێنەکراو ،ئەو بەدەزوویەکی ووردی گێڕانەوە بیۆگرافیای فیکورەگانی ڕیالیزەیان دەکاتەوە ، بۆ هیچ نا ، لەپێناو ئەوەی جادوو و سیحر و ئەفسانە لە واقیعدا بدۆزینەوە و هەروەها بەپێچەوانەوە.ئەوەتا ئەو (جبریل فریشتە)یەی لەدێڕی یەکەمی ڕۆمانەکەدا لەگەڵ (سەلاحەدین حەمەئاغا) دا ، دوای تەقینەوەی فڕۆکەکەیان نامرن و سەلاحەدین پێش ئەوەی بکەوێتە خوارەوە ، جبریل فریشتە دەبینێت وەك باڵدارێکی ئەفسانەیی دەفڕێت و پێدەکەنێت و دەڵێت : (بۆئەوەی جارێکی دیکە لەدایك بیتەوە پێویستە بمریت ..)کەچی سەلاحەدین خۆی بەجبریلەوە دەگرێت و هەردووکیان وەك دوو بونەوەری ئەفسانەیی بەهێمنی بەسەر دەریادا دەنیشنەوە و لەکەناردا لەنگەر دەگرن .سەلمان ڕوشدی بەوە ناوەستێ کەجبریل بە فریشتەیی بهێڵتەوە، پێمان دەڵێت بۆچی و چۆن بووە

بەفریشتە!، لە منداڵێکی هەژارەوە سینی خواردن دەگوازێتەوە لەم ماڵ بۆ ئەو ماڵ ، بۆ ئەکتەرێك لە زنجیرەی تەلفیزۆنیدا بەماسکێکەوە ڕۆڵی خواکانی هیندستان دەبینییێت ، لەڕۆمانەکەدا هاتووە:

(جبریل فریشتە وەك ئیسماعیل نەجمەدین لە شاری پۆن لەدایکبوو ... ئیسماعیل لەسەر ناوی حەزرەتی ئیسماعیل کە ئیبراهیمی باوکی ویستی بیکاتە قوربانی ناونرابوو ، نەجمەدین مانای ئەستێرەی ئاینە..)

سەرچاوە : سەلمان ڕوشدی . ئایەتە شەیتانیەکان. چاپی ئەڵمانی 1997، ل31

Salman Rushdie : Die satanischen Verse. Knauer Verlag 1997

ڕوشدی ڕیالیستە لەگێڕانەوەیدا و جادوگەرایە لە جیهانیدا ، بەمانای لەڕێگەی (گێڕانەوەی ڕیالیستانەوە) جیهانێکی دیکەی ئەفسانەیی پڕ کێشەی ئاینی و مرۆیی بینادەکات. ڕوشدی و زۆر لەڕۆمانوسانی جیهان،کەسەکان لەدەرگای گێڕانەوەی ڕیالستیەوە دەکەنەوە بەنێو ئەفسانەدا، یاخود چاکتر وەهایە بڵێم کەسەکان دروست دەکەن بۆ ئەوەی ئێمەی خوێنەر ئەفسانەی تێدا بدۆزینەوە، خۆمان لەبەردەم چێژی دۆزینەوەی ئەفسانە و سیحری کەسەکاندا هەڵوێستە بکەین...

7

باخوێنەر بگەڕێنمەوە بۆ مارکیز ، چونکە لەچیرۆکی ئەمڕۆی کوردیدا زۆر بەهەڵە تێگەیشتن هەیە لە شێوازی مارکیز و هەمیشە کەناوی (ڕیالزمی جادووگەرایی) وەك پۆزشێك بەکاردەبرێت بۆ (بێ ڕووداویی) و (نابەرجەستەیی) چیرۆکەکانیا. مارکیز زۆر ڕیالستانەیە لە شێوازی گێڕانەوەیدا دێت و جوڵەی واقیعی دەبەخشێت بە پاڵەوانەکانی، فیگورەکانی مارکیز خوتبەی دوورودرێژ نادەن، کەئەمە زیاتر لە شێوازی کلاسیکی ستاندال یاخود تۆلستۆی یان دۆستێفیسکیدا دەبینرێت، فیگورەکانی مارکیز هەموو شتێك تەفسیر ناکەن، بەڵکو لەڕێگەی جوڵە و بیناکردنی کەش و هەوای چیرۆکەکە، هەست بەو سیحرە دەکرێت کەلەنێو واقیعدا خۆی مەڵاسداوە. بۆنمونە لەدوا ڕۆمانیدا (بەیادی سۆزانیە غەمبارەکانم) ، هەر لەسەرەتاوە بەشێوەیەکی ڕیالستی وەسفی دنیای خۆی دەکات بەڵام لەپشت ئەم ڕیالستیەدا، هەست بە ناماقوڵیەتی دنیا دەکەیت لەنێو ماقوڵیەتی ڕۆژانە ژیاندا خۆی مەڵاسداوە، هەست بە سیحر دەکەین لەنێو لۆجیکی ڕەقی دنیای ڕیاڵدا، لەنێو لۆجیکی ڕەقی تەکنیکی وەسفی شتەکانەوە دنیایەکی دژ بەیەك و ناجۆر سەردێنێت، کەووردە ووردە خوێنەر لێی نێزیك دەبێتەوە نەك لەپڕ بکەوێتە ناوی . ڕێگەم بدەن بۆ ئەوەی زیاتر لەمەبەستەکانم نێزیك بمەوە ، هەڵوێستیەك بکەین لەبەردەم چەند پەرەگرافێك لەوەرگێڕانە ئەڵمانیەکەی ئەم ڕۆمانە:

[ڕۆژێك پێش یادی لەدایکبوونی نەوەدساڵیم ، وەك پیشەی خۆم لەکاتژمێر پێنجی بەیانیەوە هەستام و تەنها کار دەبووایە ئەو ڕۆژە بمکردایە، ئەو ستوونە بوو کە ڕۆژی یەك شەمان لەڕۆژنامەی (دیارۆ دی لاپاز) دا بڵاودەبۆوە. هەر لەسەرەتاوە دیاربوو سەرەتای ڕۆژێکی ناخۆش و نەگبەت دەستیــپـێکردبوو، لەنیوەشەوەڕا ئێسقانەکانم دێشان و قوونم دەچووزایەوە، دوای سێ مانگی ئیشك وبرینگ و گەرم، لەپڕ کردی بەهەورە تریشقە و هەرایەك ئەوسەری نەبێت، قاوەکەم خستە سەر ئاگرەکە و چووم دووشێکم کرد و قاوەیەکم بەهەنگوینەوە بۆخۆم تێکرد و فراوێنێکی سووکم کرد ، دوایی قاتێك بیجامەی تەنکم لەبەرکرد.

بابەتی ستوونی ئەمجارەم زۆر ئاشکراو ڕوون بوو، دەبووایە لەسەر یادی لەدایکبوونی نەوەد ساڵیم بنوسم. من هەمیشە تەمەنم وەك بنمیـچـێـکی کون بوو دەبینی، کەمرۆ دڵۆپەی تکاوی لێوەببینێت، دەبێت ژیان چەندەی مابێتەوە بۆ بینیی دڵۆپەی داچۆڕاوی دیکە. کەمنداڵ بووم بیستبووم کاتێك مرۆڤێك دەمرێت، بۆ حەیاچوونی خاوەن مردوو، هەرچی ڕشك و ئەسپێی مۆڵیووی نێو قژی هەیە چیدی نایەنەوێت لەنێو قژیدا بمێنەوە و بەسەر سەرین و پشتیەکاندا بڵاو دەبنەوە، ناسرەون تاوەکو لەقژی یەکێکی دیکەدا لانەی خۆیان نەخەن، ئەم چیرۆکە منی ئەوەندە تۆقاندبوو، بەشێوەیەك سەرم پاك و لووس بتاشم و بەکەچەڵی بچم بۆ قوتابخانە، تاوەکو ئەمڕۆ نەوەد ساڵیم ئەم چەند تاڵە قژەی کەماوەتەوە ، وەك سەگێکی بەوەفای ئەو ترسە دێرینەم، زۆر بەپاکی دیقەتەوە دەیشۆم ....

گابریل گارسیا مارکێز : بەیادی سۆزانیە غەمبارەکانم . چاپی ئەڵمانی دەزگای کیڤی . 2004

Gabriel García Márquez. Erinnerung an meine traurigen Huren. Kiwi Verlag 2004 .

بابێین ئەو توخمە ووردانە شیبکەینەوە کە لەم پەرگرافەی سەرەوەدا جۆرێك لەسیحری شوێن و پارادۆکسی و ناجۆری پەیوەندیەکان پێکەوە لە هارمۆنیەتێکی گونجاو و زنجیرەبەندا ڕیزبەند کردووە، بۆنمونە:

*** ئاوەز ڕۆشنیەکی پاڵەوانی ڕۆمانەکە تاڕادەی ئەنجامدانی پڕۆسەی نوسین.**

*** قوون چوزانەوە و پەیوەندی بە وەرزی ئیشك وبرینگ و بارانەوە.**

*** دڵۆپەکردنی بنمیچەکە و پەیوەندی بەتەمەنەوە.**

*** مردنی مرۆڤ پەیوەندی بەڕشك و ئەسپـێەکان کەوەك میراتیەکی ڕەش دەچنە سەروقژی خەڵکی دیکەوە..**

*** عادەتی لەخەو هەڵسان و ڕیتواڵی قاوە خواردنەوە و جۆری لەبەرکردنی بیجامە و نوسینی ستونێك لەسەر یادی نەوەدساڵی لەدایکبوونی ..**

ئەمانە هەمووی ئەو وەسفە ڕیالستیانەن کە کەش و هەوایەکی دیکە لە سەر زەوی واقیعەوە دروست دەکەن، سیحرێکی دیکەی شوێن و پیرێتی و پابەند بوونی بەترسی منداڵانە لەکێچ و ڕشك پابەند دەبنەوە بە نوسینی ستونێکی ڕۆژنامەیەوە، ئیدی نەخیتابی زیادە و نەفڕینی باڵاخانە و نەوشەی زیادڕەوی ئەفسانەیی بوونی هەیە .
ئەمڕۆ لەنێو چیرۆك و تەنانەت ڕۆمانی کوردیشدا واقیعی سیحری بەجوملە بەخوێنەر دەفرۆشێت، بەشێوەیەك کەچیرۆك لەوەزیفەی گێڕانەوەی ڕووداو و چرکەساتە بڕیاردەرەکانی مرۆڤەوە بۆتە شتێك کە بەتاقی ئاسمانەوەیە و هەموو پاڵەوانی چیرۆکێکیش فەیلەسوفێکە و قسە دەکات و تەفسیری خواو پێغمبەر و فۆکۆ و ئەرز و ئاسمان دەکات ، ئەمە جگەلەلاوازی لە دروستکردنی ڕووداو کەسەکان و هەڵسوڕانیان نەبێت لەڕووبەرێکی گێڕانەوەدا، هیچی دیکە نیە ..

8

بابێمەوە سەر چیرۆکی گوڵی مریەم ، کەئەمیش لەو کێشەبەندیە سەختە و بەشێکی لەو نەخۆشیە بەرکەوتووە، کە چیرۆکی ئەمڕۆی کوردی پێوەی دەناڵێت، ئەوەتا مریەم ساتێك تیۆلۆگە و مێژووی پەیوەندی مرۆڤ بەخوادوەوە تەفسیر دەکات وەکو چۆن لەم چیرۆکەدا دەیـبینین مریەم دەڵێت :

مریەم دەیگوت " هیچ جێیەك وەك دەریا بە ئاشکرا سیمای خودا نیشان نادات دە بڕۆ ... بڕۆ سەیری دەریا بکە بزانە چی تیایە ... بڕۆ بزانە هەرچی کەشتیوانی سەر ئەم ئەستێریە هەیە باوەڕدارە بە خودا یانا ؟ خودا لە پێش چاوی ئەوانە ، شەوێك کە توشی تۆفانێك دەبن وا دەزانن خودا ڕقی لێهەلگرتوون ، ئەوان ئەوەندە نەفامن نازانن کە خودا ڕق پێنازانێت . ئەوە جێنیشنی خودایە لە دەریا کە ناشیانە کارەکانی بۆ ڕانەپەڕێت ،وەختێك خودا بۆ چەندساتێکی کەم دەریا جێدێڵێت و دێت خۆشەویستی لەدڵی عەبدەکانیا تازەدەکاتەوە".

تاوێکیش مریەم تەفسیری کەون و کائینات دەکات و وەك ڕەخنەگرێکی ئەدەب تەفسیری ڕۆڵی گێڕنەوە دەکات لەژیاندا و دەڵێت :
پێویستمان بەوەیە ئەو چاوەتەڵخانەمان بە ئـــاو بشۆین ,ئیدی ئەوەندە فریوی ئەوە نەخۆین کەئێمە لەتوخمی خۆڵین .ئەوە هەڵەیەکە بەمەبەست یان بێمەبەست گێڕانەوە دروستی کردووە ,ئەی چۆن گێڕانەوە وایە ڕەنگە ماوەیەکی تر وا لەمن و تۆ بکات لەچیرۆکێکدا بەریەکتر بکەوین و یەکتریش نەناسینەوە ,من زۆر لەگێڕانەوە دەترسم ... ئەسمەرم توخمی ڕاستەقینەی مرۆڤ ئـــاوە... ئـــاو

ئێمەی خوێنەر لەبەرامبەر کەسێکداین قاچێکی لەئاسمانەکانی خوادیە و قاچێکیشی لە زانینیە سروشتیەکان و سەریشی پڕە لە ئەدەب و پەخشان، بەکورتی و بەکوردی ئێمە لەبەردەم تاغورێکین کەنازانین چۆن بۆتە تاغور!، لەبەردەم تیۆلۆگێکداین نازانین وانەی ئاینی لەلای کێ تەواو کردووە !! ، لەبەردەم نیتچەیەکی مێینەداین کەنازانین کەی لەکورسی فیۆلۆگیەوە ئەو تێزانەی گووتووە، بەکورتی و بەکوردی، ئێمە لەبەردەم فیگورێکداین کەمێژووی نازانین. دیارە هەروەك لەسەرەتاوە باسمان کرد ئەم تەمومژگەرایە بێ ئامانج و بێ جیهانبینیە خراپترین بۆماوەی شێوازی گێڕانەوەی نەوەی حەفتاکانە کە پاڵەوانی چیرۆکەکانیان بێ مێژوو وبێ بیۆگرافی و بێ قاچ بوون ، بۆ داپۆشینی ئەو بێ توانایە، ڕەمزیەت و تەموژاویەت ئەو پەردە سپیە بوو خوێنەری چەواشە دەکرد ..

خاڵێکی دیکە ئەوەیە کەئەم چیرۆکە تەعبیرە لەکێشەی نەوەیەك کەچیدی نایەوێت لەسەر زەوی خۆی بژی ، چیدی نیشتمان سەرسامی ناکات ، چیدی ئینتیمای نەماوە بۆ هیچ مێژوویەکی شار و نیشتمان و زەوی خۆی ، چیدی نایەوێت لێرە بمێنێتەوە و هەمیشە لەشوێنێکی دیکەی خەیاڵی بۆکراوە ، هەمیشە واهەست دەکات لەوێ دەگات بە گولی مریەم!، لەوێ دەتوانێت لێرەبوونی خۆی وەك مرۆڤێکی ئازاد و خەونبینەر بسەلمێنێ ، ئەم چیرۆکە لەپشتیەوە خەمێکی قوڵی مەست بوون و خومار بوونی گەنجانە بەرامبەر واقیعی تاڵی کوردی پڕ گەندەڵی وەستاوە ، خەمی بێزاربوون لەچیرۆکە دووبارەبووەکانی پاڵەوانە پیرەکان ، بیروکراتە و گەندەڵەکانی ئەمرۆ ... بەڵام!!، ئەمانە هەمووی خوێندنەوەی منی ڕەخنەگرە بۆ ئەو تێکستە، دۆزینەوەی منی ڕەخنەگرە بۆ ئەو خودە هیلاکەی گەنج کەڕۆژ بەڕۆژ دەچێتەوە نێو جیهانی ناوەوەی خۆی و دەیەوێت جیهانی دەرەوە لەبیربکات ، دەیەوێت چیدی لێرە نەمێنێت ، گەر ئەوەی بۆ نەکرا و بۆ نەلوا ، ئەوا دەگەڕێتەوە بۆ نێو و خۆی و لەنێو زیندە خەوندا خۆی قوشمەڵە دەکات. مەبەستم لەوەیە ئەوە خوێندنەوەی ڕەخنەگرانەیە بەتۆبزی ئەم بیرۆکەیە لەژێر خۆڵی ئەفسانەگەری و سیحریەتی زۆرەملێ دەخاتە ئاستی هەستپێکردن، دەنا خۆی ئاوەها بەرجەستە نیە .. ئەم بیرۆکە جوانە لەچیرۆکەدا بەشەرمنیەوە خۆی دەردەخات و بەباشی هەستپێکراو نیە ، بەتەواوەتی نەخەملیوە لە جوڵەدا، تەنها لەسەرەتادا نەبێت فیگوری سەرەکی چیرۆکەکە دێت و دەچێت و جوڵەی هەیە ، بەڵام ئیتر ئەم هاوکێشەی لێرە و لەوێـــیە، کەلەسەرەتای ئەم نوسینەدا باسمان لێوەی کرد، جومگەی سەرەکی چیرۆکەکەن و دەمانگەیەنێتە مریەم. بەداخەوە بەخشینی ئەو بازنە ڕۆشنایی و ئەفسانگەرایە خوتبەبێژانە بەمریەم، ئەم تاڵە دەزووانەی بیرۆکەی لێرە و لەوێ وندەکات ، جومگەی سەرەکی و پشتەبیرۆکە و پشتەوێنەی ڕووداوەکان تەمومژاوی دەکات .

خاڵی سێهەمم ئەوەیە کەئەم چیرۆکە لەسەر لیستی چیرۆکە (بێ ڕووداوەکان) دەژمێردرێت، ڕووداو تەنها جوڵەی ڕیالستی دەرەکی نیە وەك لەچیرۆکەکانی (تۆماس مان) دا دەبـــینین ، بەڵکو ڕووداو زۆرجار ناوەکیە وەك چۆن لەچیرۆکی جێمس جۆیس و ولیەم فۆکنەرداهەستی پێدەکەین، هەروەها لای شێرزاد حەسەن ڕووداو لەنێوەوە بۆ دەرەوە دەجوڵێت.. بەڵام کاتێك هیچ ڕوونەدات ئەوە کێشەبەندیە!، بەڵێ کاتێك هیچ ڕوونەدات، هەر وەك ئەوەی ئەمرۆ لەنمونەی چیرۆکی بڵاوکراوەی زۆر گۆڤار و ڤیستیڤاڵەکاندا دەیبینین ، کاتێك هیچ ڕوونەدات مانای نقومبوونە لە پەخشان ئامێزیەك کەبۆنمونە لەپڕێکدا کەشتیەوانەکان لەدەریادا دەخنکێن لەبەر ئەوەی پیرێك نهێنیەکی درکاندووە و منداڵێك دەبێتە خەونی دەریا و لەکۆتایشدا نازانیت کامە نهێنی هەیە و بۆچی ئەم نهێنیە دەریاکان وشکەساڵ دەکات!! ، لەچیرۆکێکی دیکەدا ماسی قسەدەکات ، لەیەکێکی دیکەدا لەپڕدا ڕێگەکە دەبێتە قەبرستان و ...هتد .. ئیدی ئێمە بەرامبەر ئەو قەیرانە دەبینەوە کەچیرۆکی نەوەیەك لەبەردەم کێشەبەندی (ئیشکالیەتی) گرێچن و ڕووداودایە، ئەو پرسیارەی دەبێت لەهەموو چیرۆکێك بکرێت ئەوەیە: چی ڕوویداوە و چی ڕوودەدا؟، لەم پرسیارەوە دنیاکان دروست دەبن و هەریەکەو بەشێوەك بەشێکی ئەم جیهانە ئاڵۆزەمان نیشاندەدات . ئەم چیرۆکەی (توانا ئەمین) ڕووداوی تێدایە و دەتوانین بڵێین چی ڕوویداوە ، بەڵام دیسانەوە دەچێتەوە نێو خانەی مامەخولەی تەمومژی و بێ ڕووداوی و ڕیتمێکی پلاستیکی هەیە و گرێچن توندوتۆڵی خۆی وندەکات ..

لەکۆتایدا دەمەوێت بڵێم کەئەم چیرۆکە سەرکەوتووە چونکە توانیویەتی لەزۆر کێشەبەندی نەوەی نوێیی کوردی نێزیکمان بخاتەوە ، نێزیکبوونەویەك لەجیهانی ناوەوە وەك خۆ قوشمەڵەبوونێك لەدەست ڕەقێتی و زبرێتی جیهانی دەرەوە ، چیرۆکی (گوڵی مریەم) ، چیرۆکی چیرۆکنوسێکی بەتەماعی ئازایە کەزۆر هێمنانە ڕووبەرێکی بیرکردنەوەی ئەدەبی لەهونەری گێڕانەوە و چیرۆکنوسیندا داگیرکردووە ، توانا ئەمین لەم چیرۆکەیدا تاوتوێی هونەرێکی گێڕانەوی تایبەت بەخۆی دەکات ، بەهێمنی چنینەوەی سایکۆلۆژیەتی نەوەیەك نیشاندەدات ، لەنێوان جیهانی دەرەوە و ناوەوەی خۆیدا تووشی پەرتبوونێکی عوسابی بووە...

تەواو

ئیسماعیل حەمەئەمین
نورنبێرگ 2006/11/10

ڤلهێمی دووهەم دوا قەیسەری ئەڵمانی
Wilhelm II. 1905